

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора, професора кафедри екологічної безпеки та економіки природокористування Полтіського національного університету Данкевича Євгена Михайловича на дисертаційну роботу Болтовської Людмили Леонідівни на тему: «Організаційно-економічні засади управління динамічними процесами м'ясопродуктового підкомплексу» на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 – економіка.

Ступінь актуальності обраної теми. Дисертаційна робота присвячена вирішенню питань розвитку м'ясопродуктового підкомплексу в Україні. Розвиток ринкових відносин у сфері м'ясопродуктового підкомплексу є закономірним проявом аграрної реформи на шляху забезпечення національної продовольчої безпеки. М'ясо і м'ясопродукти входять до складу основних компонентів харчування населення і є важливим предметом експорту, тому від якісного й ефективного їх виробництва у значній мірі залежить рівень економічного зростання, благополуччя та здоров'я нації.

Враховуючи вищезазначене, питання становлення й розвитку ринку м'ясопродукції в Україні набуло останнім часом особливої актуальності та потребує подальших змістовних досліджень.

На даний час основними завданнями у м'ясопродуктовому підкомплексі України є підтримка вітчизняного виробника, створення всіх умов для нормальної конкуренції і, як кінцева мета, стабільне забезпечення населення якісним м'ясом та м'ясопродуктами.

Вищезазначене засвідчує актуальність обраної теми дисертації, коректність визначення предмету та об'єкту, мети та завдань представленого дослідження.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації. У дисертації зроблена вдала спроба нового вирішення наукового завдання обґрунтування теоретичних, методичних та прикладних положень щодо управління динамічними процесами м'ясопродуктового підкомплексу. Дисеранткою залучена достатня кількість

інформаційних джерел, наукових праць, матеріалів нормативно-правового, статистичного та аналітичного характеру. Дисертація характеризується чітким дотриманням логіко-структурної схеми дослідження, відповідністю наукових результатів та винесених на захист положень наукової новизни поставленій меті та конкретизованим завданням дослідження. Достовірність і обґрунтованість результатів дисертаційного дослідження підтверджується достатньою кількістю авторських публікацій, які опубліковані у зарубіжних та вітчизняних виданнях. Також обґрунтованість отриманих результатів підтверджується їхнім впровадженням в практичній роботі господарюючих суб'єктів та у навчальний процес вищих навчальних закладів (що підтверджено довідками про впровадження). Вказане є свідченням достатнього рівня обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертації висвітлено мету дослідження щодо обґрунтування теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій з вдосконалення управління динамічними процесами м'ясопродуктового підкомплексу. В роботі поставлено та реалізовано теоретико-методичні та практичні завдання. В цілому є підстави констатувати, що здобувачу вдалося вирішити завдання та досягти мети дисертаційного дослідження. Завдання корелують з ознаками наукової новизни, відповідно шляхи вирішення зазначених завдань, обрані автором, є оригінальними.

Представлені наукові положення, висновки та пропозиції, викладені в дисертації, обґрунтовані з теоретико-методичної точки зору та є достовірними, базуються на сучасних і класичних економічних теоріях, дослідженнях зарубіжних та вітчизняних економістів з управління динамічними процесами м'ясопродуктового підкомплексу, звітних даних Державної служби статистики України, законодавчих та нормативно-правових актах і програмних документах державних органів України, Інтернет-джерелах, результатах авторських досліджень, а також публікаціях в спеціальних періодичних виданнях.

Вирішення у роботі конкретних наукових завдань відрізняється системним підходом та базується на використанні широкого спектру загальнонаукових і

спеціальних методів наукових досліджень, у тому числі: структурно-функціонального аналізу та логічного узагальнення (при виявлені специфіки і напрямів управління динамічними процесами м'ясопродуктового підкомплексу), застосування єдності історичного та логічного підходу, теоретичного узагальнення та порівняння (для уточнення понятійного апарату), статистичний аналіз (для оцінки сучасного стану управління динамічними процесами м'ясопродуктового підкомплексу), компаративного аналізу (для узагальнення зарубіжного досвіду управління динамічними процесами м'ясопродуктового підкомплексу) та ін.

В роботі об'єкт, предмет і мета мають логічний взаємозв'язок. Об'єктом дослідження є процеси управління динамікою розвитку м'ясопродуктового підкомплексу України. Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних зasad управління динамічними процесами у м'ясопродуктовому підкомплексі.

Представлена дисертаційна робота має логічну структуру, її зміст повністю розкриває тему наукового дослідження. Між розділами та підрозділами роботи є належний взаємозв'язок, всі розділи містять рисунки, таблиці, посилання на літературні джерела. Наведені в роботі дані підтвердженні в ході дослідження. Висновки до розділів дисертаційної роботи та загальні висновки до неї є логічними й підтвердженні результатами апробації на науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, які включені до міжнародних наукометричних баз, впровадженням авторських пропозицій у діяльність відповідних установ.

Вищезазначене дозволяє констатувати стосовно достатньої обґрунтованості та достовірності основних положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи.

У ході виконання дисертаційної роботи отримано нові результати:

удосконалено:

- економічну сутність категорій «м'ясопродуктовий підкомплекс» та «управління динамічними процесами», що передбачає врахування

економічних інтересів всіх галузей і країни в цілому, тому процес управління динамічними процесами вимагає активної регулюючої функції держави в контексті сталого розвитку тваринництва;

- методичні підходи дослідження та аналізу динамічних процесів у м'ясопродуктовому підкомплексі з урахуванням пріоритетів розвитку взаємопов'язаних галузей та ефективної діяльності підприємств на основі політики стимулювання попиту на конкурентоспроможну продукцію на внутрішньому і зовнішньому ринках;

- модель розвитку національного м'ясопродуктового підкомплексу з використанням методу аналізу функціонування підприємств з виробництва м'яса птиці, що сприятиме виявленню більш перспективних позицій в забезпеченні можливості нарощення експортного потенціалу даного виду продукції.

набули подальшого розвитку:

- визначення складових м'ясопродуктового підкомплексу в цілому в контексті розвитку підприємств галузі АПК, що забезпечують продовольчу безпеку та економічне зростання країни в цілому;

- виокремлення факторів впливу на управління динамічними процесами галузей м'ясопродуктового підкомплексу, що сприяє вдосконаленню напрямків розвитку м'ясопродуктового підкомплексу;

- оцінка стану і тенденцій розвитку м'ясопродуктового підкомплексу в Україні виходячи із концептуальних підходів щодо необхідності розвитку галузі тваринництва;

- оцінка впливу результативних (обсяг експорту м'яса птиці) та факторних (обсяг виробництва м'яса птиці, загальний обсяг капітальних інвестицій) показників шляхом використання методів множинного кореляційно-регресійного аналізу для виявлення тісноти зв'язку, які визначили якість та значущість створених моделей і встановили закономірності функціонування і тенденцій розвитку ринку продукції м'ясопродуктового підкомплексу;

- напрями покращення інвестиційно-інноваційного забезпечення

розвитку ринку м'яса та м'ясних продуктів як фундаменту м'ясопродуктового підкомплексу.

Представлені результати дослідження, висновки та рекомендації мають як теоретичне, так і практичне значення.

Положення дисертаційної роботи з питань розробки організаційно-економічних зasad управління м'ясопродуктовим підкомплексом мають практичну цінність, що зумовило їх впровадження у навчально-методичний процес та наукову роботу кафедри економіки. Положення дисертаційної роботи використовується при викладанні окремих частин навчальної дисципліни «Організація зовнішньої торгівлі» у Вінницькому національному аграрному університеті (довідка № 01.1-60-1547 від 02.10.2020 р.)

Стосовно змісту та структури дисертаційної роботи: дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Дисертаційна робота написана діловою українською мовою з дотриманням наукового стилю викладання результатів проведеного дослідження. Робота характеризується цілісністю, змістовою завершеністю, логічною послідовністю викладення матеріалу. Мовностилістичне оформлення дисертаційного дослідження відзначається конкретністю та об'єктивністю викладення матеріалу, точністю використання спеціальної термінології, зрозумілістю та лаконічністю. Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Зміст представлених наукових завдань структурно та логічно узгоджений, їх кількість достатня для розкриття теми дисертаційної роботи та досягнення поставленої мети.

Всі розділи та підрозділи дисертаційної роботи містять результати, які становлять суттєвий науковий інтерес, є обґрунтованими та достовірними.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження обґрунтовані на достатньо високому рівні та мають наукову достовірність. Висновки до розділів, загальні висновки є логічними та зрозумілими. Назва дисертаційної роботи «Організаційно-економічні засади управління динамічними процесами м'ясопродуктового підкомплексу» беззаперечно відповідає її змісту, що підтверджується як метою дослідження, так і вирішеними завданнями.

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою

дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні теоретико-методологічні положення і практичні результати дисертаційного дослідження викладені у 7 опублікованих працях загальним обсягом 5,16 умовн. друк. арк. (власний доробок автора 3,85 умовн. друк. арк.).

Основні результати дисертаційного дослідження були апробовані на 10 науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародна науково-практична конференція «Кібернетичне управління економічними об'єктами в умовах глобалізації» (м. Вінниця 2018 р.); Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція молодих вчених та студентів «Майбутнє аграрного сектору України: погляд молодих вчених» (м. Вінниця 2018 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених та студентів «Впровадження передових технологій у виробництво продукції бджільництва» (с. Чернятин, Жмеринський район, Вінницька область 2019 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція молодих-вчених та студентів «Економіка, бізнес та управління», (м. Могилів-Подільський, 2019 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки в умовах глобалізаційних процесів» (м. Вінниця 2019 р.); Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція молодих вчених та студентів «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в умовах інтеграційних процесів», (м. Вінниця 2019 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Земля – потенціал енергетичної, економічної та національної безпеки держави» (м. Вінниця 2019 р.); Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція молодих вчених та студентів «Сучасні тенденції розвитку агропромислового сектора економіки в умовах конвергенції» (м. Вінниця 2020 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Реалізація європейського зеленого курсу в Україні: погляд молодих учених (м. Вінниця 2021 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Угода про асоціацію між Україною та ЄС: оцінка досягнень та положень (м. Вінниця 2021 р.).

Положення дисертаційного дослідження, в яких відображені наукову новизну, повністю подані у зарубіжних та фахових виданнях, обговорені на

науково-практичних зібраннях. Представлені у дисертаційній роботі наукові результати, висновки і пропозиції належать особисто автору, та є значним науковим доробком. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використано лише ті ідеї та положення, що отримані автором особисто.

Відсутність (наявність) порушення академічної добросовісності. Аналіз наукових публікацій, у яких висвітлені основні наукові результати дисертаційної роботи, не дає підстав фіксувати допущення автором порушень академічної добросовісності (академічного plagiatу, самоплагiatу, фабрикації, фальсифікації). В дисертаційній роботі є посилання на джерела інформації за кожним випадком використання тверджень, відомостей, ідей, розробок, статистичних даних. Представлена наукова робота відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; відображає бажання надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, застосовані методики досліджень, джерела інформації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи і її окремих положень. При загальній позитивній оцінці викладених в дисертації наукових положень, висновків та рекомендацій, слід відзначити певні дискусійні положення та зауваження, що полягають у наступному:

1. У теоретичній частині при огляді літературних джерел доцільно більш деталізовано зазначати роль кожного науковця, чи групи науковців у проблематиці, яку вони досліджували.

2. У дисертації варто зазначити приклади успішної міжнародної кооперації в управлінні динамічними процесами м'ясопродуктового підкомплексу.

3. Угода про асоціацію України з країнами ЄС суттєво змінила умови діяльності вітчизняних економічних суб'єктів м'ясопродуктового підкомплексу, що також має бути відображене як у аналітичному так і у рекомендаційному розділах дисертаційної роботи.

4. У третьому розділі та у пропозиціях варто сконцентруватися на необхідності розвитку кластерних структур, які об'єднували б підприємства м'ясопродуктового підкомплексу.

5. У дисертаційній роботі варто було б дослідити модель взаємозв'язку між показниками сектору кредитування бізнесу та ефективністю суб'єктів господарювання м'ясопродуктового підкомплексу.

6. У рекомендаційній частині повинні бути запропоновані рекомендації з внесення змін до чинного законодавства щодо управління динамічними процесами м'ясопродуктового підкомплексу.

7. При розробці перспективної моделі розвитку національного м'ясопродуктового підкомплексу важливо використовувати кращий європейський досвід.

В цілому дисертаційна робота Болтовської Людмили Леонідівни залишає позитивне враження, а відмічені дискусійні положення і окремі недоліки не знижують її наукового і практичного значення.

Вищевикладене має виключно дискусійний характер, належним чином реагування на ці зауваження може бути їх коментар під час публічного захисту, що жодним чином не ставить під сумнів вагомість наукових здобутків автора.

За змістом та оформленням дисертація Болтовської Людмили Леонідівни на тему «Організаційно-економічні засади управління динамічними процесами м'ясопродуктового підкомплексу», відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема:

1. Відповідає профілю спеціальності 051 – Економіка зі спеціальністю 05 «Соціальні та поведінкові науки».

2. Відповідає вимогам, встановленим Порядком проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановами Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 та від 21.10.2020 р. № 979.

3. Робота відповідає основним вимогам до дисертації.

Таким чином, дисертація *Болтовської Людмили Леонідівни* на тему «Організаційно-економічні засади управління динамічними процесами

м'якопродуктового підкомплексу» є прикладом наукового дослідження, що виконано особисто автором, характеризується завершеністю та єдністю змісту.

Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.

Тему дисертації розкрито в повному обсязі, вирішено поставлені завдання, реалізовано мету дослідження, представлено нові наукові результати, які мають як теоретичне значення, так і практичну цінність.

Враховуючи актуальність, наукову новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну значимість сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Болтовської Людмили Леонідівни на тему: «Організаційно-економічні засади управління динамічними процесами м'якопродуктового підкомплексу» відповідає «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановами КМУ від 06.03.2019 р. № 167 та від 21.10.2020 р. № 979, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 051 – Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри екологічної безпеки та
економіки природокористування
Поліський національний університет

Е.М. Данкевич

